

nebezpečí, že spousty neschopných a duševně pohodlných lidí by mohly vystupovat jako obsedantní neurotici, tedy v roli obětí místo v roli zdroje těžkostí.

Jiří Štěpánek

Odpověď na poznámku MUDr. J. Štěpánka k teorii frustrace. (Vymezení pojmu fixace a obsese)

Někteří sociální psychologové¹ používají termínu obsese pro označení chování ve stavu frustrace. Tímto termínem označují „nátlak opakování“ takového druhu jednání, které za daných podmínek nemá cenu. Stejně jednání se zkrátka opakuje vícekrát, třeba zkušenosti ukázaly, že to nevede k žádoucím výsledkům. Na rozdíl od čisté regrese, chování člověka ovládaného „fixní ideou“ může mít všechny znaky normálních návyků, ale jeho specifika spočívá v tom, že se zakládá na strnulosti. Pravděpodobně by se hodil pro označení toho, co nazývá J. A. C. Brown úporností (idée fixe), které přibývá na síle ve frustračním stavu, spíše termín fixace, nikoliv, jak tvrdí sám, obsese. V psychiatrii obsese je „chorobným příznakem“

(MUDr. Štěpánek). V tomto případě jde spíše o jistou podobnost s tímto chorobným jednáním, nikoliv o identitu. Dalo by se snad říci, že tento druh reakce připomíná reakce člověka „obsedantně reagujícího“, i když nemusí jít o jednu a tutéž věc. Mnoho termínů převzatých z psychologie nebo psychiatrie nabylo jiného smyslu, než byl původní. Je všeobecně známo, že pojmy z jednoho oboru se přenášejí do oboru druhého a nabývají pak poněkud jiného smyslu. V psychiatrii jsou to termíny přesně vymezené. Ale když Fromm mluví např. o sociální schizofrenii, o biofilské nebo nekrofilské orientaci, tvrdí opět něco, co není zcela shodné s tím, co se původně těmito termíny rozumělo. Sociologie a sociální psychologie často používají termínů z jiných oborů rovněž pro označení poněkud odlišných situací. V tomto případě souhlasím se Štěpánkem, že pojem „obsese by nebylo správně ztotožňovat s fixací“. A pro označení reakce na frustraci, o které jsme mluvili, by snad byl vhodnější termín fixace, který velmi často používá řada psychologů (N. R. F. Maier, Williams, Skinner atd.).

Martin Marušiak

¹ J. A. C. Brown, *The Social Psychology of Industry*.